

Els escuts de Castella i la marca dels esclaus

Autor: Bartomeu Balutxo

Data de publicació: 25-12-2015

Els escuts de Castella dins la Nació Catalana són com la marca amb què es van estigmatitzar els esclaus. Són com el ferro roent que es posa a les cuixes de les vaques per indicar-ne la propietat. En Bartomeu Balutxo mostra alguns exemples d'escuts castellans que ha descobert a les Illes Balears. Algun d'ells especialment humiliant.

Nota prèvia

És sabut que Francesc Macià va jurar que mai no entraria a la seu que havia de ser el Parlament de Catalunya si, abans, no se'n retirava l'escut de Felip V que presidia el portal. I així va ser: l'escut va ser substituït per les quatre barres. L'any 1939, però, el victoriós exèrcit franquista va reintroduir de nou el blasó borbònic. Això no obstant, en recuperar-se de nou la Generalitat, l'emblema dels Borbons va ser tapat amb unes noves quatre barres en pedra, que són les que hi ha ara. Ben fet! Ara bé, algú es pot imaginar que a la façana de la Generalitat de la plaça de Sant Jaume hi hagués l'escut de Castella? Doncs exactament això és el que passa al frontis de la seu del Govern de les Illes Balears encara a l'any 2015! I sense que absolutament ningú aixequi la falç!

Ser o no ser?

La Viquipèdia registra en la majoria d'idiomes una entrada amb una locució prou entenedora. És la següent: «marcatge de territori» (1). La definició que desenvolupa el terme, baldament no sigui del tot encertada, es refereix a aquella conducta que practiquen molts animals quan, amb diverses estratègies, delimiten l'espai que consideren de la seva propietat. Alguns ocells i peixos, per exemple, s'exhibeixen. Els uns ho fan amb els colors del plomatge, mentre que els altres, amb el de les escates talment com si fossin els colors d'una bandera. D'altres feres fan ús per a tal funció de les deposicions d'orina o d'excrements. En la vida salvatge, l'exemple més conegut és el del tigre mascle de Bengala. Tanmateix, aquesta pràctica també l'observen, com tots sabem, els animals domèstics, gelosos com són de l'espai que habiten. Altrament, no es té en compte que, en més d'un cas, els animals que marquen fronteres són uns sobrevinguts. Han arribat a una terra que no és originàriament seva. Tot i això, la compixen per fer veure que sí que en

són els propietaris.

Sobta que el vocable de la Viqui només atribueixi aquesta conducta als animals. I és que nosaltres els humans també ens servim del «marcatge de territori», i d'una manera no només similar, sinó més cridanera i tot. Especialment entre els estats més imperialistes. Aquestes substitueixen l'orina i els excrements per l'ús dels símbols. Una manera de cisellar els dominis de manera pública i ostentosa que aquests estats porten a cap consisteix a supplantar els emblemes dels pobles vençuts pels seus propis, és a dir, pels distintius dels conqueridors.

Quan les pedres canten

He considerat oportú desemascarar aquesta acció que duen a terme les nacions imperialistes. Una més de les seves accions colonitzadores. Aquesta acció també va ser aplicada contra nosaltres després de la Guerra de Submissió. Una acció que ha romàs dins de l'espai de la desmemòria, car ens és deliberadament ocultada i --allò que fa més mal-- compta amb la complicitat activa dels qui hi podrien posar remei i que, en canvi, hi fan els ulls grossos a l'endemà. És un veritable escàndol. Manquen anàlisis rigoroses sobre els símbols de la Nació Catalana que han estat destruïts. Hi ha documents que certifiquen aquesta destrucció, però són pocs i són pobres les notícies que descriuen les imposicions dels emblemes dels vencedors. Com que les imatges que he recollit canten santa clara, ho il·lustraré amb mitja dotzena d'exemples. Per economia d'espai, m'he circumscrit a l'àmbit de les Illes Balears, és a saber Menorca, Mallorca i les Pitiüses: el territori de la nació en el qual l'estudi sobre la desaparició i substitució de símbols ha estat més poc tractat i, per tant, més maltractat.

Eivissa

És sabut que una de les primeres accions adoptades per Felip V a les Illes va ser la d'embargar Ses Salines, fer-ne propietat reial, incrementar-hi d'immediat l'impost de la sal i establir-ne el monopoli (2). Doncs bé, a la façana de dues esglésies del Parc Natural de Ses Salines d'Eivissa, encara avui hi podeu veure l'escut de Castella. La primera nom Capella de Sa Revista i la segona Sant Francesc de l'Estany.

El llogaret de Sa Revista està integrat per un conjunt de cases que, a primeria del s. XVIII, van ser aixecades per acollir els treballadors de Ses Salines. S'hi va alçar també una capella. La capella, avui tancada al culte i propietat de l'empresa Salinera Española, exhibeix l'escut dels qui volien marcar territori i exhibir el seu Derecho de Conquista.

Però no és, l'esmentada capella, un cas excepcional. No gaire lluny, cap a la zona de la platja des Cavallet i, aferrada als estanys de Ses Salines, hi ha l'església de Sant Francesc, així denominada pel nom del petit nucli urbà al qual pertany. Curiosament, aquesta església s'havia alçat en temps de Carles III. Segur que per això mateix, ocupada com estava Eivissa des del juliol del 1715, es va voler evidenciar amb el símbol de Castella que aquest regne havia conquerit la zona. Com en el cas anterior, l'escut a la façana del temple recorda que aquell territori és terra sotmesa.

Menorca

Com dèiem, la destrucció d'icones catalanes i la seva substitució per d'altres dels vencedors no va ser pas una pràctica exclusiva de les Pitiüses. També a Menorca, un segle després, i ja incorporada a la monarquia hispànica, es va voler marcar territori. Tant el plànol del Llatzaret de Maó que veurem a continuació, com el capcurucull de la Mola, exhibeixen respectivament en el punt més àlgid del plànol i de la façana l'escut de Castella.

Mallorca

I a Mallorca? Doncs, a Mallorca exactament igual. Els símbols castellans s'escampen arreu per temples, palaus, cases senyoriales... Fins i tot, dos segles després d'acabar-se la Guerra de Submissió, en aixecar-se el quarter de Cavalleria d'Inca, al cor de l'illa, novament es va posar en el lloc hegemònic de presidència l'escut de Castella.

La gran ignomínia: la seu del Govern Balear

Ara bé. el cas més vergonyant i oprobios d'entre tots els que he recollit gratant amb persistència les boires i els silencis és veure l'escut de Castella estampat a la façana del Consolat de Mar al cap i casal de l'Illa. L'edifici, aixecat el segle XVI, aixoplugava la institució del Regne de Mallorca que li dona nom. Com n'arriba a ser d'insultant veure-hi gravat en pedra l'escut d'un altre regne! A qualsevol esperit sensible i democràtic li ha de semblar abjecte que, avui, un símbol foraster i aliè compixi l'edifici que acull la Presidència del Govern de les Illes Balears! Crida l'atenció --igualmente vergonyant-- que, malgrat els anys que han passat d'ençà del recobriment dels organismes d'autogovern, no hi hagi notícia que cap institució pública ni cap persona individual que han ocupat l'edifici no hagin protestat contra la vexació ni hagin reclamat la retirada de l'escut que hi està enclavat i que representa un escarni per a la memòria dels habitants de les Illes.

Oprobi i escarni a la seu de la Presidència de les Illes Balears

No és un escàndol? Imaginem-nos que la persona que ocupa la Presidència de les Balears treu tranquil.lament el cap per aquestes finestres. No ha de romandre ben retratat com a president d'un estat que ha caigut en la servitud? Com pot ser que a la ciutat de Palma no hi hagi cap partit polític, cap sindicat, cap associació històrica, cap societat arqueològica o arquitectònica, cap departament universitari, cap mitjà de comunicació, cap entitat cívica, cultural o social que proposi retirar una mostra pública tan humiliant de la nostra derrota? Per ventura no hi ha ningú a la ciutat que defensi els nostre dret a veure restablerts els nostres símbols propis? Palma sembla una ciutat podrida. Però les pedres ens conviden a crits a aixecar la veu i ens diuen: --fins quan els vençuts acceptarem la ignomínia del silenci còmplice? Fins quan ens deixarem compixar?

Es tracta de ser o no ser.

Bartomeu Balutxo

Article original publicat a Etziba Balutxo el 5 d'octubre del 2015

(1) Vg.- https://ca.wikipedia.org/wiki/Marcatge_de_territori

(2) A Menorca, el gener de 1707, Leonardo Dávila, el governador militar borbònic, qualificat de psicòpata per l'historiador Andreu Murillo, ja va prohibir el conreu de tabac, objecte de monopoli. La glosa ho recorda:

No podem sembrar tabac.

S'ha acabada sa xiripa.

He d'arraconar sa pipa

i viure com un vitrac!